

אשית עצות בנפשי

שיעורים ושיחות

ממורינו ראש

הישיבה שליט"א

קי"ח

שנה ג'

פרשת ויגש

תשפ"ו

ליל שישי פרשת
ויגש תשפ"ג

מלוח מלכה מוצאי שב"ק ויגש
תשפ"ב בירושלים עיר הקודש

לשמיעת השיעורים
קול ברסלב: 079-70-400-66

- פנימי -
יוצא לאור על ידי תלמידי היכל הקודש
בני ברק יצ"ו

להערות והארות: USHISEB@GMAIL.COM

ליל שישי פרשת ויגש תשפ"ג

כדי שאנחנו נקנא ונעשה את מה שעשה וכך גם אנחנו נזכה לכך, רבינו גם סיפר את מה ששאר הצדיקים לא סיפרו, רבינו סיפר על השנים הקשים שהיו לו בהתחלה, נסיונות קשים ומרים עד מאוד, ונפילות מרובות, ורבינו גם גילה לנו שעל כל הצדיקים עברו נסיונות כאלו, וכולם עברו בהתחלה את הקשיים האלו, על אף שלנו זה לא נשמע כל כך טוב, ונראה לנו שהם נולדו צדיקים, מכל מקום רבינו גילה לנו שהצדיקים התמודדו עם כל הנסיונות והתאוות, אי אפשר בכלל להגיד על רבינו מה שרבינו אמר בעצמו, תסתכלו בשבחי הר"ן, מה שרבינו אמר, והכי קשה היה הנסיון שיש גם לנו כל הזמן, זה ההרגשה שהקב"ה מרחק אותנו ולא צריך אותנו, זה הנסיון הקשה ביותר, כי כשיש נסיון לעשות עבירה, יש את הנשמה שמושכת את האדם להקב"ה שלא יעשה עבירה, אבל כשהנסיון היא שהקב"ה לא צריך אותנו, ויש לו רק את הצדיקים שלו, אין לנו מה שימשוך אותנו להקב"ה, ורבינו גילה לנו שהוא התמודד עם הנסיון הזה, וכל הצדיקים הקדושים התמודדו עם זה, ורק כח התפילה החזיק אותנו ונתן לו כח להתעלות.

הנסיון שהצדיק לא צריך אותי

לכל אחד יש את הנסיון הזה באופן אחר, לאחד הנסיון הוא שהוא מרגיש שהקב"ה לא צריך אותו, ולשני יש נסיון שהוא מרגיש שהצדיק לא צריך אותו, זה היה הנסיון שהיה לי כשהתקרבותי למוהרא"ש, כי אנשים אמרו לי שאני רק מפריע למוהרא"ש, ומוהרא"ש

ההתקרבות של מוהרא"ש

השבוע בפרשתנו יש המון חיזוק על האמונה, התחלנו היום את השיעור ושרנו את השיר של אמונה, 'ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין', ואספר לכל המקורבים החדשים את מקור הניגון הזה שמוהרא"ש הלחין, וכל מי שכבר שמע יתחדש כעת, רבינו רצה כל הזמן רק להתחדש, השגות חדשות [חיי מוהר"ן סימן קע"א], רבינו לא רצה דברים ישנים, ולכן אנחנו גם צריכים כל הזמן להתחדש, והסיפור של השיר הזה תלוי בהתקרבות של מוהרא"ש, הוריו של מוהרא"ש חיו באיזור הברונקס בניו יורק, ומוהרא"ש למד בישיבה בברוקלין, וכל יום היה צריך לנסוע עם הרכבת הלך וחזור, ולכן כל יום הוציא איזה ספר מהארון ספרים של אביו, ובדרך השתמש בספר, ויהי היום והוא מצא שם בארון את הספר 'השתפכות הנפש', היה מפיץ אחד שהביא את זה לאביו של מוהרא"ש כשהיה גר בירושלים, ד' עזר לנו ועשה את הנס שמוהרא"ש לקח את הספר בדרכו לישיבה, ומוהרא"ש נדבק שם לכל מילה ומילה, ומוהרא"ש סיפר שהוא עבר על הספר הזה כמה וכמה פעמים באותו יום, נודעו לו דברים חדשים, והתחיל לברר על ספרי רבינו, ליקוטי מוהר"ן, עד שמצא את המילים של השיר הזה, ממלא כל עלמין [ליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ס"ד].

הנסיונות שעברו כל הצדיקים

מוהרא"ש התחיל להסתכל בספרי רבינו ושם ראה איך רבינו מספר על עצמו איך הוא נהיה צדיק, הסיבה שרבינו סיפר את זה, זה

שוות, התנועות שאומרים בפורים 'צרות לבבי הרחיבו' וכן התנועה בחנוכה 'ומנותר קנקנים', הכל היה אצל מוהרא"ש באותה תנועה, ורק כאן במילים ממלא כל עלמין כן עשה מוהרא"ש תנועה מאוד יפה.

ספרי רבינו מלאים באמונה

ומוהרא"ש שינן את התנועה הזאת שוב ושוב עד שהרגיש אור גדול, אי אפשר בכלל לתאר את זה, צריך להרגיש את זה, מרגישים בטחון ואמונה בהקב"ה בכל מקום שרק הולכים מרגישים שהקב"ה איתנו ושומר עלינו, ומוהרא"ש התחיל לכתוב אז המון ספרים על אמונה, ממלא כל עלמין, עד כדי כך שאחד המשפיעים הגדולים בברסלב שאל את מוהרא"ש מאיפה אתה לוקח את כל הדיבורים האלו אצל רבינו, איפה אתה מוצא בספרי רבינו את ענין האמונה, למה אתה עושה מזה עסק גדול, תכתוב קונטרסים על הענין של רבינו האמיתי לא על אמונה, מוהרא"ש לא היה אומר את שם המשפיע, פעם אחד כן אמר לי בשקט את השם, ומי ששומע עכשיו את השיעור ומאוד רוצה לדעת את השם, שיבקש מהקב"ה ויגיד: רבש"ע מעניין אותי שטויות, אני הגעתי לשמוע שיעור חיזוק ומעניין אותי שם של המשפיע, מה זה משנה מי זה... למוהרא"ש היה צער רב מהדיבורים של המשפיע, כי הוא ראה את הכל בספרי רבינו, ואיך יכול להיות שלא רואים את זה בספרי רבינו.

להתפלל על סעודות שמחות בשבת

פרשתינו מלאה באמונה, כל הסיפור עם יוסף הצדיק והאחים הקדושים, תספרו את זה לילדים שלכם בסעודה, איך שיוסף אמר שהקב"ה עשה את הכל ואין על מה לבוא בטענות לאף אחד, יושב אבא בסעודה ולא יודע מה להגיד להם, כל רגע צועק על משהו

לא צריך אותי, זה היה מאוד קשה בשבילי, כי אני הייתי מאושר שסוף סוף מצאתי מקום, והוכיחו לי שלא רוצים אותי במקום הזה, תראה שמוהרא"ש לא מסתכל עליך תראה שהוא לא מחייך אליך, והייתי מאוד שבור מזה כי אין לי איפה ללכת, פה יש מקום שמקרב אותי להשי"ת, והייתי חייב להתחזק, ונזכרתי ממה שרבינו אמר על עצמו, שגם לו היו הנסיונות האלו ואפילו הפסיק לתקופה להתפלל בכזה התלהבות, ואחרי זה התחזק ואמר וכי יכול להיות שהקב"ה לא רוצה אותי, והתחזק הלאה.

השיר ממלא כל עלמין

וכשמוהרא"ש עבר על ספרי רבינו ראה מוהרא"ש שאצל רבינו הדבר החשוב ביותר זה לדבר עם ד' ולשוחח איתו, ולכן התחיל מוהרא"ש לצאת לשדות וליערות כאן בברוקלין, אבל היה מאוד מפחיד ללכת לבד בלילות, גם באמצע הרחוב מפחיד ללכת לבד בלילה, ובטח ביערות, אנשים רואים איזה מסוק ובטוחים שהמסוק עוקב אחריהם, מי מסתכל עליהם בכלל... לאנשים יש דמיונות שמישהו מסתכל עליהם והם סוגרים את החלונות, רק בכח הצדיק אפשר לצאת מכח המדמה, אפשר להיות אדם בריא וחזק מבחון אבל מלא בפחדים ודמיונות, וחושבים כל הזמן שמישהו מסתכל עליהם והם לא מסוגלים ללכת למקום ציבורי, כי בטוחים שכולם מדברים נגדם, אם משהו ניגש אליהם הם לא מבינים למה מגיעים דווקא אליהם, ואם אף אחד לא ניגש אליהם הם לא מבינים למה אף אחד לא מתייחס אליהם, אבל ביערות ובשדות באמצע הלילה באמת מפחיד, ובהתחלה מוהרא"ש פחד, אבל התחיל לשנן לעצמו את המילים 'ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ואין שום מציאות מבלעדיך יתברך כלל', והפסיק לפחד, וזה מעניין כי כל התנועות של מוהרא"ש היו

שלום בית לא אומר שלא זורקים צלחות

אנשים חושבים שמריבה זה משהו שנראה כמו מריבה, אנשים שואלים למה כל הזמן מדברים כאן משלום בית, אף אחד לא רב בבית, ואף אחד לא זורק צלחות ונעליים וכסאות אחד על השני, מי מדבר בכלל מדברים כאלו, צריך להיות שוטה גדול וממש חסר דעה לזרוק כסא בבית, בן אדם שמאבד שליטה וזורק משהו על אשתו הוא ממש לא אדם מן הישוב, גם אם הוא ניגש לעמוד ומתפלל יפה, זה לא משהו שאדם נורמלי עושה, ואף אם יש לו הרבה כסף ורכב יפה, אני לא מדבר בכלל מדברים כאלו, 'שלום בית' זה לא מי שלא זורק צלחות על אשתו, 'שלום בית' זה כששני אנשים מדברים יפה אחד עם השני, לאף אחד אין בלב משהו נגד השני, יכולים לשבת בשולחן ולהסתכל אחד על השני, ומקשיבים אחד לשני, ובשולחן שבת אומר האבא לילדים שצריך להודות להקב"ה שיש לנו כזו אמא, והיא אומרת לילדים שצריך להודות שיש לנו את האבא הכי טוב, כשיש שלום בית יש ילדים בריאים, הם גדלים טוב ומתפתחים טוב, אם אין שלום בית המצב נוראי עם הילדים.

התוכחה לעתיד לבוא

בסעודת שבת תספרו על הבחור שהאחים זרקו אותו לבור ואחרי זה מכרו אותו למדינה רחוקה ושם נכנס לבית סוהר, ועד שיצא וכו', ובצד השני יש רעב גדול ואין מה לאכול, ויוסף הוא זה שמביא להם את האוכל ואומר להם שהוא יוסף, והם כל כך התביישו בזה, חז"ל אומרים בחגיגה [ד:]: שר' אלעזר בכה כשהגיע לפסוק 'ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו', ואמר, אם תוכחה של בשר ודם זה כל כך מפחיד ומבייש, תוכחה של הקב"ה על אחת כמה וכמה, אם כשיוסף אמר להם 'אני יוסף' הם כל כך נבהלו והתביישו, ולא

אחר ונותן צביטה למישהו אחר, תדעו שאפשר לזכות לסעודות שמחות בשבת, צריך הרבה להתפלל על זה, לפני שבת ובשבת, רבש"ע אני רוצה שיהיה שמח בסעודות בשבת, אני הייתי רוצה להיות כל השבת בשמחה אבל אם נגזר עלי איזה עצבות וכעס בשבת אנא ממך הקב"ה שזה לא יהיה בסעודה, כדי שהילדים יהיו שמחים ויאהבו את התורה ואת השבת.

שיהיה נעים לילדים בסעודות שבת

אברכים יקרים, גם אני אברך, ואני מדבר גם אלי, אני רוצה לדבר איתכם בענין זה, בדור שלנו צריך לעשות כל מה שרק אפשר כדי שהילדים ישארו יהודים, ואני לא מתכוון שהם ימשיכו ללכת עם אותו כובע וחליפה שאתם הולכים, אלא שיאהבו את היהדות, שיאהבו את הקב"ה, כשיתחתנו יחפשו מורה דרך וילכו בדרך התורה והיראה, וקודם הכל צריך לזה המון המון תפילות, אבל גם המון שמחה בבית, ואחרי הכל צריך הרבה סייעתא דשמיא, כי רואים צדיקים גדולים שהתפללו הרבה ועשו את המצוות בשמחה ועדיין לא כל הילדים הצליחו, בכל זאת אנחנו צריכים לדעת מה מוטל עלינו לעשות, אנחנו צריכים לעשות סעודות שבת יפות, בדרך כלל הילדים לא כל כך נמצאים עם אבא ואמא, כשמגיעים מהתלמוד תורה רואים את האמא, ואחרי זה רואים את האבא לכמה דקות, הוא מגיע לאכול והוא חייב לרוץ, הוא רץ לשיעור תורה... אני לא יודע מה מדברים שם בשיעור, אבל בא נגיד שהוא לומד שם, אבל סוף סוף הילדים לא מוצאים את ההורים, וכשמגיע שבת זה הזמן שהילדים רואים את ההורים, את אבא ואת אמא, והילדים צריכים לראות שמחה בבית, הם צריכים לראות שלא רבים זה עם זה.

שום סיבה שבעולם שתפגעו במישהו, רבינו אמר לנו שלא נהיה מהרודפים ועדיף שנהיה מהנרדפים, חז"ל אומרים שלוקחים לקרבנות שור שה וכבש, כי הם הנרדפים מהחיות, הם לא טורפים אחרים, אותו דבר בחיות הטהורות הם מהנרדפים, אנחנו עכשיו כמה ימים לפני ההילולא הגדולה של ר' נתן, אני לא יודע אם אפשר להגיד רבינו ר' נתן, אבל צריך לדעת שכל מה שיש לנו מרבינו יש לנו מר' נתן, רבינו אמר שצריך להודות לאברך הזה, כי בלעדיו לא היה נשאר ממני דף גניזה, ואמרו פעם לר' נתן שיש דרך איך לסלק את כל המתנגדים ולפגוע בהם, ור' נתן לא הסכים בשום אופן, והעדיף להיות נרדף בכל ימיו.

הישועות על ידי בזיונות וזיכוך

אם מישהו פוגע בך ואומר לך איזה מילה עוקצנית ומבזה אותך ואתה שותק, אתה לא יכול לתאר לעצמך איזה עונשים וגזירות אתה מבטל בזה, אנשים צריכים ישועות וחושבים שכשיגיע בזיון הם מיד יבקשו על הישועה ויוושעו, כי אז באמת אפשר לפעול הכי הרבה, אבל כשמגיע הרגע של הבזיון הבן אדם שוכח מהכל, זה באמת מדריגה מאוד גדולה לקבל את זה באהבה ולשתוק, הנעלבים ואינם עולבים עליהם הכתוב אומר ואוהביו כצאת השמש בגבורתו, מוהרא"ש סיפר שלצדיק הרבי ר' זושא זי"ע היה בית מאוד קשה, קראו לרבנית געננדל, ופעם אחת נרדם הצדיק על מקומו וראה שהוא נמצא בעולמות העליונים וראה את כל היכלי הגיהנום הנוראים, ואז הגיע אליו מלאך ואמר לו, זושא זה לא בשבילך, כי יש לך את געננדל בבית, וכשהתעורר קיבל כוחות חדשים ולא נבהל מהבזיונות שעשתה לה, צריך לדעת לא לאבד עשתונות כשמגיע בזיון, צריך להגיד להקב"ה, רבש"ע אתה צודק בבזיון שבזו אותי, צדיק הוא ד' כי פיהו מריתי, שיהיה הדבר לכפרה עבורי.

יכלו יותר לדבר, מה יהיה כשהנשמה תעלה למעלה, והקב"ה יגיד לנו 'אני הקב"ה', הרי אני נתתי לך נשמה טהורה, מה עשית עם זה, למה לא הנחת תפילין, כמה זמן כבר לוקח להניח תפילין בכל יום, הרי אני ביקשתי ממך שתלך כל יום לבית מדרש לטובתך, ביקשתי ממך שתחזיק מעמד למענך ולטובתך, למה נשברת מכל נסיון ונסיון, הרי כל מה שעברת זה רק כדי לנסות אותך ולראות אם עדיין תישאר באמונה שלך.

האמונה של יוסף הצדיק

יוסף הצדיק חיזק את אחיו ואמר להם 'ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם', חז"ל אומרים אין 'ועתה' אלא לשון תשובה, ומסבירים בספרים שיוסף הצדיק אמר להם, ועתה אל תעצבו, תעשו תשובה וכך לא תיכנסו לעצבות, מה שהיה היה, תעשו תשובה ומתחילים מחדש, ואל יחר בעיניכם כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה', יוסף אמר להם, זה הכל מהקב"ה, זה לא אתם, אתם לא עשיתם לי כלום, כמובן שמי שעשה משהו לחבירו צריך לדעת שהוא יקבל עונש, מספרים על ראובן שנתן סטירה לשמעון, שאל אותו שמעון מה זה, ענה לו ראובן הרי יש לך אמונה והכל מהקב"ה, זה גם מהקב"ה, אמר לו שמעון קח שתי סתירות זה מהקב"ה... כמובן שמי שפוגע בחבירו יקבל עונש, אבל זה שנפגע צריך לדעת שלא פלוני פגע בו, הכל עושה הקב"ה והכל נעשה לטובתו.

להיות מהנרדפים ולא מהרודפים

יוסף הצדיק היה הנרדף, רבינו לימד אותנו שאנחנו נהיה תמיד מהנרדפים, ואם מישהו אומר לך שחייבים לפגוע בפלוני לשם שמים, תשאירו את המצוה למישהו שיותר חשוב ממכם, אל תפגעו אף פעם באף אחד, אין

מחליפים צרה נוראית בנסיון קטן

היתה לי סבתא שהיתה רבנית בעיירה קטנה באירופה, היא היתה צדיקת גדולה, ויום אחד נכנסה אחת הנשים בעיירה אליה הביתה והתחילה לגדף אותה ולבזות אותה, את עושה את עצמך כרבנית, וכולם יודעים בדיוק מי את וכו' וכו', היא מאוד מאוד נשברה מזה, היא הרי לא פגעה בזכוב, היא לקחה את זה מאוד קשה, ואחרי כמה דקות נכנס הבעל הבית של הדירה ואומר לה, אתם צריכים לצאת מהדירה, אני צריך את זה בחזרה, תחפשו דירה אחרת, היא התחילה לבכות על מר גורלה, וכשהיא בוכה היא נרדמת ורואה את אביה בחלום ואומר לה, בתי היקרה אני ממש מתבייש שאת בוכה, אני דאגתי לך לצרות האלו, כי גזרו עלייך צרה צרורה ונוראה ואני התחננתי בבית דין של מעלה שיחליפו את זה בקצת בזיון וקצת עגמת נפש מבעל הדירה, ואני נותן לך סימן שתדעי שזה לא חלום, בעוד כמה שעות תראי שמי שפגעה בך תבוא לפייס אותך, וגם בעל הדירה יחזור בו, היא התעוררה וכך היה, מי שפגעה בה הגיעה להתחנן שתמחול לה, כי היא טעתה במישהי אחרת, ובעל הדירה נכנס ואמר שהיה לו טעות ואפשר להמשיך לגור שם, אנשים לא יודעים איזה גזירה בוטלה על ידי הבזיון שעוברים, הרי שומעים היום גזירות נוראות, ילד רוצה ללכת לאוטובוס בבוקר וירחם השם איזה תאונת דרכים נוראית היתה השבוע, טרגדיות נוראות שומעים כאן בכל יום ויום ממש, ואין לנו בכלל מושג מה אנחנו מרוויחים מבזיון וממה אנחנו ניצולים.

לשתוק כשפוגעים בך בבית

זה מאוד קל להגיד לאחרים, ולכן אני אומר לכם את זה... כי זה קל להגיד, אבל ב"ה גם אני עובר בזיונות, ואם זה לא פעם ביום, זה פעמיים ביום, אנשים אומרים לי שהיום זה

כבר רגוע, אני עונה כן ברוך השם, אני לא אלך לספר מה עברתי היום, אולי אתה לא חושב שזה נחשב לפגיעה, מה איכפת לך שזה כן נחשב לפגיעה ויהיה לי כפרת עוונות, ואל תחפשו יותר מדי בזיונות, כי אפשר לקבל את זה בבית, אם היא אמרה לך איזה מילה וצעקה, תקבל את זה לכפרת עוונות, היא צעקה למה דרכת אחרי שסיימו לנקות, תקבל את זה באהבה, אם אתה אומר לה משהו שאתה רוצה, והיא עונה לך שהיא תשאל את אחותה, אל תצעק מה זה שאחותך מחליטה כאן, אני הבעל כאן, אין לי שום מילה בבית וכו', אלא תקבל באהבה ואתה תרוויח מזה המון.

הכל מהקב"ה

יוסף הצדיק אומר לאחים שלהם, כל מה שעברתי הכל מהקב"ה, אתם ביזיתם אותי בכל העולם, מכרתם אותי לעבד והגעתי לבית סוהר, אבל הכל היה מהקב"ה כדי שאני אוכל לתת לכם אוכל, הוא הכניס את האמונה בעולם, ולא כעס על אף אחד, לא תלה את האשמה באף אחד, אלא רק הקב"ה עשה הכל למען שיוכל לזון ולכלכל את בני ישראל, תספרו את זה לילדים ותספרו את זה לתלמידים בתלמוד תורה ובבית פיגא, שהילדים ידעו שהכל מהקב"ה, אני אומר את הדברים האלו גם למפיצים, לפעמים מוצאים מישהו שאומר, החוכרות האלו מצילים לי את החיים, קח 200 דולר, ואחרי זה מוצאים מישהו אחר שרק מגדף ומקלל ומבזה, ואולי זה התיקון של הפצה, שעוברים בזיון ומזדככים.

להיזהר מלפגוע באחרים

וכמובן זה שפוגע בחבירו צריך לפייס את חבירו, ולא יכול להגיד שזה מהקב"ה, אמרו פעם לר' נתן שהרה"ק ר' מאיר מפערמישלאן

פעם אחד מחסידי ברסלב, איך יכול להיות שבעשרה מזמורי תהלים אפשר לתקן פגמים כאלו נוראים, איך אפשר בתיקון הכללי למחוק את הכל, ענה לו החסיד לעומתו, למה אתה מבין שפעולה קטנה של עבירה כאן פוגם באופן נורא למעלה, למה אתה מבין שבשעה שיהודי עושה כאן פגם קטן בכמה דקות הוא פוגם בכל העולמות, והוא נכרת מהכל, אבל אם הוא אומר עשרה מזמורי תהלים אתה לא מבין שהוא מתקן את כל העולמות, כל כך פשוט לך שברגע אחד אתה מסוגל לקלקל הכל, אבל למה לא פשוט שלך שברגע אחד אתה גם מסוגל לתקן את הכל, זה נכון שכל עוד שלא עושים תשובה ולא אומרים את התיקון הכללי יש פגם נורא בכל העולמות, אבל ברגע שאתה עושה תשובה ועושים מה שהצדיק אמר ואומרים את התיקון הכללי, אתה מתקן את הכל.

חשיבות המקווה

בעז"ה בשבוע הבא בהילולת ר' נתן אלך לבולמינגראוו, אני צריך לחזק בכל מקום אבל אני לא יכול להגיע לכל מקום, אז אני הולך לאן שקראו לי, וקראו לי שם אז אלך בעז"ה שם לחזק, ובשאר המקומות כל אחד יתאסף במקומו, איפה שיש מניין תלמידי היכל הקודש צריך להתאסף בהילולת ר' נתן, במאות מקומות ברחבי העולם מתאספים בהילולא שלו, כי כולם חיים ממנו, אני לא יודע מה איתכם, אבל אני חי בזכות ר' נתן, זה שאני יכול שוב ללכת הביתה ושוב ללכת לבית מדרש זה רק בזכותו, ובזכות רבינו ובזכות מוהרא"ש, כמה בן אדם יכול לסחוב על המוח שלו, רק בזכות הצדיקים האלו יש לנו כח להחזיק מעמד, ר' נתן הסתלק ביום שישי עשרה בטבת, ושבוע אחד לפני זה ביום שישי אמרו לו שהתקרה של המקווה קרסה, וזה היה מאוד קר באוקראינה, ור' נתן אמר: אף על פי כן, אני רוצה ללכת למקווה, ולפני

זי"ע אמר על הפסוק 'הללוהו בתוך ומחול' שהסוף יהיה שהקב"ה ימחל לכולנו, ואמר ר' נתן זה נכון אבל אנחנו צריכים לזכור שאם פוגעים באחרים נקבל עונש, אסור לנו להגיד שאנחנו נפגע ובסוף ימחל לנו, אנשים שואלים את מוהרא"ש בשו"ת ברסלב: חזרתי בתשובה ואני גר בבנין שיש שם אנשים שעדיין צריכים לחזור בתשובה, ואני מצפה כל כך הרבה שנים לילדים, ואילו לשכן יש הרבה ילדים, ומוהרא"ש עונה להם, שלפעמים הכל יכול להיות בגלל שפגעו במישהו, זה יכול ללוות את האדם שנים רבות.

לא לשאול שאלות על הקב"ה

לפעמים יש אברך ששואל את עצמו, למה דווקא לי זה קורה, למה דווקא אותי פיטרו מהעבודה, למה דווקא לי לקחו את הרכב בגלל איזה דו"ח חניה ששכחתי לשלם, והאמת היא שיוסף הצדיק גם היה יכול לצעוק, למה רק לי זה קרה, למה דווקא אותי שונאים, ולמה דווקא אותי אבא שלי שלח לאחים, ולמה דווקא אני הגעתי למצרים, ולמה בדיוק אני שהצלחתי לעמוד בנסיון נשלח לבית סוהר, ויוסף הצדיק לא שואל, אלא אומר 'לא אתם שלחתם אותי הנה כי האלוקים וישימני לאב לפרעה', הכל זה הקב"ה והכל נעשה רק לטובה, ואת זה רבינו מלמד אותנו שהכל מהקב"ה, אשתי מהקב"ה והילדים שלי מהקב"ה, וכל מה דעבד רחמנא לטב עביד, ואם נפלתי ונכשלתי רח"ל אני יודע שהקב"ה מחכה לי ואני יכול לחזור אליו.

איך תיקון הכללי יכול לעזור

בן אדם חייב להאמין שהוא תמיד יכול לחזור אל הקב"ה, ולשוב בתשובה, כפי שרבינו אמר [ליקוטי מוהר"ן חלק ב' סימן קי"ב], אם אתה מאמין שאתה יכול לקלקל תאמין שאתה יכול לתקן. מישהו שאל

לעשות שידוכים

אף אחד לא יודע מה עובר על בחורים, איזה צער ועגמת נפש עוברים עליו, הוא לא יכול להיות ירא שמים, הוא מאוד רוצה, הוא יכול לטעון להקב"ה שהוא רוצה להתחתן ולכן הוא נופל, שהקב"ה ישלח לו שידוך, אבל זה בתנאי שהבחור באמת רוצה להתחתן, ומבין שהוא צריך להתחתן כי כך הקב"ה אמר, לפעמים יש לאנשים דמיונות בראש שלהם וחושבים שזה לא מתאים להם וזה לא מתאים להם, ולא קולטים שהשעון זז, יום עובר וחודש עובר ושנה עוברת, השעון זז מאוד מהר, אנשים מחכים שיציעו להם איזה הצעה יותר טובה, מה כבר יציעו לך, אתה מסתובב עם דמיון בראש, וחושב שאתה יכול לעשות איזה שידוך חשוב, ולכן תשמור שלא תעלה לברסלב שזה לא יזיק לך לשידוכים, ורק תקשיב לשיעורים בטלפון שלא ידעו שאתה נמצא פה... אני זוכר שכשהתקרבותי הגיעו אלי החברים הכי טובים שלי ובכו והתחננו שלא אעשה את הצעד הזה, הרי אני לא יצליח לעשות שידוכים עם הילדים אם אני מסתובב בברסלב, זה הדבר הכי חשוב אצל אנשים שיהיה להם שם טוב כדי שיעשו שידוכים יפים, ברוך השם שיצאתי מהגלות, כשמגיעים לרבינו יש חירות המוחין, ויודעים שהשידוכים מהקב"ה, ולא עוצרים את השידוכים שהקב"ה שולח, לא אומרים שזה לא מתאים וזה לא מתאים, בארץ ישראל יש כזה משפט 'מי אתה בכלל', זה משפט כזה נכון, מי אתה בכלל שאתה חושב שאתה צריך שידוך חשוב ויותר מתאים.

לחתן את הילדים

מה זה משנה מה מציעים לך, תשדך את הילד שלך, תציל אותו מעבירות, תציל לו את העתיד שלו, אם משאירים את הילד רעב הוא ישאר עקום בכל החיים, אנשי שלומינו

שהלך אמרו לו שהתקרה קרסה רק בחדר החיצוני אבל בתוך המקווה מחומם טוב, ואחרי שיצא אמר: אני החלטתי שאין בין כה הולך יהיה מה שיהיה, ואז הבטיח ר' נתן את ההבטחה שלו שמי שילך כל יום למקוה למען השי"ת יהיה לו תיקון, מקוה אותיות תקוה, יהיה ליהודי הזה תקוה, אשרי מי שהולך למקווה בכל יום, בשבוע שעבר בשבת חנוכה גם היה לנו את הסיפור הזה בקריה, היה קור נוראי.

להתפלל ולהיזהר מפרישות

יהודי שפגם יכול לחזור אל ד' ולבכות אליו ולשוב בתשובה באמת, הוא יכול להגיד, רבש"ע אני בכלל לא רוצה לפגום אני רוצה להיות ירא שמים, ומי שיש לו טענה ואמתלא יכול להגיד את זה, רבש"ע אני לא ידעתי בכלל שזו עבירה כזו נוראית, לא אמרו לי אף פעם בישיבה, לא דיברו מזה, אפשר להתפלל על זה ולצאת מזה, רבינו נותן לנו עצות לצאת מהעבירות, אפשר לזכות להזדכך לגמרי על ידי לימוד משניות, אפשר להיות נקי וטהור אם יצייתו לרבינו, לא לחיות עם חומרות ופרישות, להיות מאוד זהיר בזה, לא להוסיף שום חומרא, רבינו לימד אותנו שעיקר היהדות זה לקיים את התורה ואת השולחן ערוך ולא להוסיף חומרות, ואם יש דברים שאתה חושב שכתוב בשולחן ערוך לך למורה דרך שיגיד לך מהי ההלכה באמת, אי אפשר לדבר ברבים כי אם ברמיזא, אבל חייבים לדעת שכשיהודי מתחתן הוא יכול לחיות בקדושה וטהרה, חז"ל אומרים שמי שנושא אשה יכול ללמוד בטהרה, ואיך האברכים טוענים שדווקא אחרי החתונה הם נופלים, על כרחך שלא לימדו אותם כמו שצריך, צריך לחפש מורה דרך, מוהרא"ש היה אומר לאברכים תלמדו את הגמרא בדרך הלימוד ובגירסא, וכשאתם רואים את הנהגת האמוראים איך הם התנהגו בבית, תעצרו ותבינו איך צריך להתנהג.

שמשמח בבית, אל תגיד לי שאתה לא זורק כסאות בבית, כי צריך שלום בית וצריך לחיות על פי התורה, ודי לחכימא ברמיזא, צריך לתת יותר שיעורים פרטיים לאברכים, תבקשו מראש הישיבה שישב אתכם, אפשר לחיות עם הקב"ה בקדושה וטהרה.

כל אחד יכול להתחדש - אבל ממש כל אחד

אני רוצה לדבר שוב ממה שהתחלתי היום, אם היצר הרע מפיל את האדם, האדם עוד יוכל לחזור אל ד', אבל ברגע שמגיע היצר ואומר שהקב"ה לא צריך את האדם, ומסביר לו שהדרשות לא מכוונות אליו, הוא באמת בבעיה גדולה, הרבה פעמים מגיעים אלי אנשים ואומרים לי חבל שלא שמעתי את הדרשות האלו כשהייתי בחור צעיר, חבל שלא למדתי בישיבה שלך, הם כל כך בטוחים שהדיבורים האלו לא שייכים אליהם, והם כבר אבודים לגמרי, ואני אומר להם, נו, תתחיל מעכשיו, והם אומרים לי, הרי עכשיו כבר מאוחר, אני כבר אברך וכו', אני אומר להם לא נראה לי שאתם מקשיבים לדרשות, הרי תמיד אפשר להתחדש ולחזור, הם אומרים לי אנחנו באמת מקשיבים לדרשות, אבל זה לא בעבורינו זה לבחורים, וזה היצר הכי גדול, שאנחנו חושבים שהדרשות לא בעבורינו, אנחנו חושבים שאנחנו כבר אבודים לגמרי.

להפיץ דיבורי רבינו

ד' יעזור לנו שנכניס את העצות של רבינו בתוכינו, ולא נתבייש ברבינו, אם משהו שואל אותנו איזה חסיד אנחנו, נגיד את האמת, יש לנו חיות מרבינו הקדוש, ואם ישאלו אותך, הרי אתה אדם נורמלי, תתן חיוך קטן וזהו, אחרי זה תלך בצד ותבכה למה רבינו כל כך מבוזה, אתה רואה חבר תן לו קונטרס, אפשר לשמוע בקול ברסלב סיפורים של הפצה, אתמול הקשבתי לזה, ושמעתי אברך

מחתנים את הילדים בזמן ורואים את האברכים מאירים כשמש, הם בכלל לא יודעים שיש עבירות, הם לא עסוקים עם אחרים, חיים בשלום אמיתי ומרוצים, יש להם מוח, כמובן שתמיד צריך לשמור על העיניים, אבל אסור לנו להיות יותר חכמים מהקב"ה ומהתורה ומדברי הצדיקים, ואם האבא לא מחתן את הילד, יכול הבחור להתפלל להקב"ה שרוצה להתחתן, ואם הוא לא רוצה להתחתן הוא יכול להתפלל שירצה, וזה דבר ממש נוראי לתת לבחורים תמונות קודם האירוסין, צריך ללמד אותם שלא הכל זה תמונה, העיקר זה האדם והאישיות והלב, ואל תביאו לי פסוקים ומאמרי חז"ל, תמיד כשאני מדבר בגנות תאוות ממון אומרים לי את דברי הגמרא 'רבי מכבד עשירים', וכשאני מדבר מהדבר הזה שלא לבקש תמונות אומרים לי שהגמרא אומרת 'אסור לאדם לקדש אשה עד שיראנה', זה נכון שאסור, אבל חז"ל אומרים למה, שמא תתגנה, ולא שמא היא לא תהיה בדיוק כמו הדמיונות שלך, והדבר המגעיל ביותר זה שמעבירים תמונה לחברים, זה דבר נוראי לשתף את החיים עם מישהו אחר, והעיקר שתזכרו שהשעון זז, ותפסיקו לברור ברירה אחר ברירה.

לשמח בבית

אנחנו צריכים להתוודות ולטעון את הכל להקב"ה, רבינו אומר שעל ידי וידוי דברים מוציאים את כל העבירות מהעצמות, תטענו להקב"ה מה שאתם יכולים, בחור יטען שרוצה להתחתן, ואברך יטען להקב"ה שהוא רוצה שלום בית וכך יהיה שמור, ושיבכה להקב"ה שיוציא לו את כל הדמיונות בראש, שיפסיק לחשוב שבאמת אשתו לא רוצה אותו וכו', בארץ ישראל קוראים לזה 'מסכנים', שני אנשים מסכנים מסתובבים בבית עם תסבוכות, כל אחד חושב שהשני לא רוצה אותו, אבל אתה האברך תדע שאתה צריך להיות זה

להפיץ בחכמה

הרבה פעמים האנשים מתביישים מהמפיץ, הם חושבים אולי המפיץ יחשוב שהוא צריך חיזוק וזה יקלקל את השידוכים, אני אומר לאברכים שמסתובבים לחלק הפצה, ואנשים אומרים להם 'אני לא צריך', אז הם צריכים לענות שהיום כולם כבר לוקחים, ואז אנשים מוכנים לקחת, כמובן שזה צריך להיות בצורה יפה, אם הבן אדם צועק עליך, אל תענה לו בכלל, תלך הלאה, אבל אם הוא אומר שהוא לא צריך אתה יכול להגיד לו בנימוס יפה שהיום כולם כבר לוקחים, ואז הוא יקח בשמחה, תעשו את מה שר' נתן אמר, הוא לקח חבילת ספרים והלך לבתי כנסת וישב שם והפיץ ספרי רבינו, הוא לא נבהל אם מישהו בייש אותו, כל אחד יקח את הדברים שיש לו משיכה לזה, אחד הולך עם גליונות אחד עם קונטרסים, כל אחד עם מה שהוא מרגיש טוב, ובעז"ה ניפגש השבוע בהילולת ר' נתן, ואתם תעשו סעודה כל אחד במקומות מושבותיכם, ר' נתן אמר שכשפרי רבינו יכנסו בעולם נוכל להתחיל להתכונן לביאת המשיח, אנחנו נתחיל לחלק את הספרים, ונשמע פתאום שמשיח מגיע ואומר לכולנו לעזוב את העבודה זרה ולעלות לארץ ישראל במהרה בימינו אמן.

אחד שמספר שהוא היה בבית מדרש מסויים להפיץ ואף אחד לא רצה לקחת ממנו כלום, השארתי לו שם הודעה בחזרה, אני לא יודע אם כבר העלו את זה, אמרתי לו מה ששמעתי מהמפיץ הגדול ר' נתן שהפיץ לי את הספר אשר בנחל לפני שמונה עשרה שנה, הוא אמר לי אם מישהו יכנס לבית מדרש עם מגש גדול של סושי, הרי אף אחד לא יקח מזה, כל אחד יתבייש מהחבר שלו, כל אחד יגיד אני לא צריך, האמת שהוא צריך אבל הוא מאוד מתבייש, אבל אם תפגוש אותו בפאליש [חדר צדדי] והוא יראה שאף אחד לא רואה, הוא יגיד, וואי סחורה טובה, ויטעם מזה, אבל בפני אנשים לא יקח כי הוא צריך לחתן את הילדים... אולי אתם לא מרוצים שאני מדבר מ'סושי', אז אדבר ממהו יותר חסידי, בן אדם יכנס לבית מדרש עם מגש סופגניות טריות, אף אחד לא יקח, צריך להיות ממש עם תעוזה לקחת ולברך לאכול ולהגיד שזה מאוד טעים, אבל אם תשים את המגש בחדר חיצוני תוך כמה דקות לא ישאר כלום, אותו דבר בהפצה, באמצע הבית מדרש אנשים מתביישים, תן לו בשקט פנינה או בבית.

מלוה מלכה מוצאי שב"ק ויגש תשפ"ב בירושלים עיר הקודש

מה התכלית שלי כאן בעולם הזה, אני לא מרגיש טעם בעבודת השם, אני מסתובב כאן ומחפש בייגל, ממש כמו הסיפור של הרב ובן יחיד [סיפורי מעשיות מעשה ח'], ר' נתן ידע את כל הש"ס בעל פה עם כל התוספות, ר' נתן היה יכול להיות רבי על כל הרבי"ס, הוא לא הסכים להיות רבי לעצמו ורצה רק להיות תלמיד של רבינו, הוא היה אדם גדול מאוד, הוא הלך לבוש עם קסקט, ביקשו ממנו שיתנהג באדמו"ר"ת ואז יפסיקו את כל ההתנגדות נגדו, אבל הוא לא הסכים.

רבינו העיד על חמיו של ר' נתן שהוא היה צדיק, והרה"ק הרבי ר' ברוך אמר על חמיו של ר' נתן שאלהיו הנביא הולך איתו בכל מקום שהולך, הוא לא היה איזה 'הצגה', איזה בן אדם שכולם הולכים אליו לחינם, לא יודעים על מה נוסעים ועם מה חוזרים, וכשאני אומר את המשפט הזה כבר צועקים שאסור לדבר נגד אחרים, הרי אני בסך הכל שואל אותך, למה נסעת לשם, מה קיבלת ממנו, זה לא אומר שהוא לא אדם גדול, יכול להיות שהוא צדיק גדול, אבל אתה צריך לראות מה אתה מרוויח, אני שואל מישהו איפה אתה עובד, הוא עונה לי שהוא עובד באיזה מחסן תת קרקעי, שנוזל שם מים, ואין שם חלונות, אני אומר לו, אני לא מבין אותך, הרי יש כאן מישהו מיליארדר ענק שיש לו בניינים גבוהים, למה אתה לא עובד אצלו, הוא מיד עונה לי, הרי כאן במחסן אני מקבל משכורת בכל חודש, ואני עושה פה כסף, לא מעניין אותי מה אחרים עושים, אבל למה ברוחניות אנשים לא מבינים את זה, אומרים לי אני הולך לאדם צדיק וקדוש, שיודע את כל ספרי הקבלה, זה בסדר גמור והוא באמת

- אגוטע וואך, שלום עליכם לכל אנשי שלומינו היקרים, וכל הנאספים כאן, שבאו להתחזק עם העצות המתוקות של רבינו, אנחנו נמצאים עכשיו יומיים לפני יומא דהילולא רבא של הרה"ק ר' נתן, אשר יחול ביום עשרה בטבת, מוהרא"ש היה נוהג להתאסף עם אנשי שלומינו כליל עשרה בטבת, ואז הוא דיבר דרשה אחרת לגמרי ממה שדיבר בכל שבוע, זכיתי והקב"ה ריחם עלי וישבתי עשר שנים בכל ליל שישי בדרשתו של מוהרא"ש, בכל השבועות שהוא היה בארה"ב, היו תקופות שהיה בארץ ישראל, אבל כשהיה בארה"ב זכיתי להיות שם בכל שבוע, ואני זוכר שהדרשות שמוהרא"ש דיבר בהילולת ר' נתן היו בצורה אחרת לגמרי, הוא היה בשמחה, ראו על פניו את הגעגועים שיש לו לר' נתן ואת ההכרת הטוב שהרגיש, כמו מישהו שמדבר מחבר טוב וקרוב.
- נספר כעת קצת מההתקרבות של ר' נתן, ואני מבקש מההורים שלא יתבלבלו מזה שהילדים בוכים, הם עייפים, מה הם אשמים שההורים צריכים התחזקות, תמיד כשיש אסיפה להורים בשעות הערב, אומרת אשתי שהיא תעשה מה שאני הולך להגיד שם, הרי אני הולך להגיד שם שצריך להיות עם הילדים ולא לצאת החוצה ולהסתובב עם חברים... כאן זה שונה כי מתאספים פעם בשנה לכן אין להסתכל על כלום וצריך לבוא.
- ר' נתן הסתופף בצל הצדיק הקדוש ה'קדושת לוי' מבארדיטשוב זי"ע, ובכל מוצאי שבת שלחו מישהו אחר לקנות בייגל למלוה מלכה, ופעם אחד הגיע התור שלו לצאת לקנות בייגל, ור' נתן הסתובב בחוץ והתחיל לחשוב לעצמו, האם לזה נולדתי,

שהוא נוסע ויהי מה, וכך הגיע ר' נתן לימי ראש השנה תקס"ג, וכשר' נתן הגיע הוא מיד ראה והכיר שזה הצדיק שעמד בראש הסולם והתחנן אליו שיחזיק מעמד.

ר' נתן שמע לראשונה את רבינו אומר תורה [ליקוטי מוהר"ן חלק א' סימן ה'], ר' נתן אמר שהוא לא הבין מילה אחת מהתורה, כשמוהרא"ש היה מספר את זה הוא היה אומר שזה פלא גדול שר' נתן לא הבין, הרי ר' נתן היה בעל ראש חריף והתורה הזאת לא כל כך קשה, אבל כך אמר ר' נתן שהוא לא הבין כלום, הוא רק הבין קטע אחד שהרגיש שרבינו מדבר עליו, רבינו אומר שם באמצע התורה, שאם שומעים מחלוקת על צדיקים ויש קושיות על הצדיקים, ומבינים יותר טוב מהם, זה נמצא בראשו של אדם רק כי הוא לא ראוי להיות אצל הצדיק, בן אדם שחוטא הוא לא ראוי עדיין להיות אצל הצדיק ומן השמים שמים לו מניעות, אצל ר' נתן היה באמת קשה למה יש מריבות בין הצדיקים, חמיו הגדול היה אוסף כל יום את הילדים שלו שיזהרו לא להיסחף עם החסידים, כי הוא היה בחצרות צדיקים ושמע שם אנשים מדברים נגד צדיקים אחרים ומזה הגיע להחלטה לא נכונה שהכל שקר, כי כשהיה אצל הרה"ק ר' פנחס מקאריץ ומאוד מצא חן בעיניו עבודתו, ואז ראה שמדברים שם נגד הרה"ק המגיד מזלאטשוב, וכשהלך למגיד מזלאטשוב מאוד מצא חן עבודתו בעיניו אבל אז שמע שמדברים שם נגד על הרה"ק מקאריץ.

כמו שעשו כאן בירושלים, שבכל השנים דיברו נגד מוהרא"ש, אי אפשר בכלל לתאר את מה שעשו עם מוהרא"ש לפני שנים רבות, עשו עליו ליצנות בצורה נוראה, זה דבר מאוד נוראי שאנשים יושבים בשולחן שבת ועושים ליצנות מאנשים, הילדים לא יכולים לגדול ככה ברוחניות, גם אם זה נכון מה שמדברים על אותו איש, אבל אם הילדים שומעים שפלוני לא צדיק ואלמוני סתם עושה את עצמו, הם יגידו את זה גם על המשפיע שלך ועל כל ירא שמים ולא יוכלו לקבל אף פעם

צדיק ועובד ד', אשרי לו וחלקו אם זה אמת כמוכן, אבל מה איתך... ואיש קדוש זה חמיו של ר' נתן אמר לבת שלו, לעשות הכל שבעולם שבעלה ילך לרבינו, והוא רק רצה שר' נתן יירש את מקומו ברבנות כי הוא ידע שר' נתן היה אדם גדול וקדוש ותלמיד חכם עצום.

אין לנו בכלל מושג מי היה ר' נתן ומה היה מצבו קודם ההתקרבות, הוא היה אדם גדול מאוד, אבל הוא הרגיש שחסר לו, הוא הרגיש חנוק בעבודת השם, הוא לומד ומתפלל ולא מרגיש טעם, כל מי שהתקרב כאן לרבינו מבין קצת על מה אני מדבר, כל אחד הרגיש לפני זה שחסר לו משהו, וכשר' נתן הלך לחפש את הבייגל הוא מצא בית מדרש ריק ונכנס לשם, הוא לא ידע עדיין את העצה של התבודדות, הוא לקח תהלים והתחיל לבכות אל ד', הוא אמר מזמור אחר מזמור, וכשהגיע למזמור נ"א הוא נרדם מרוב בכי ועייפות, ואז הוא חולם לעצמו, שיש סולם גדול, והוא מטפס על הסולם ונופל, מטפס ונופל, ולמעלה בסולם הוא רואה יהודי בעל צורה שהוא לא הכיר שאומר לו: דראפע זיך און דערהאלט זיך [תטפס ותחזיק מעמד], ר' נתן מרגיש שהוא נופל, אבל מישוהו מתחנן אליו שיחזיק מעמד, בינתיים זה סיפור מאוד יפה.

ר' נתן היה גר באותה תקופה בעיירה נעמירוב, ור' נתן היה הולך מצדיק לצדיק כדי ללמוד משהו בעבודת השם, ובימי הסליחות תקס"ב, ר' נתן רואה את ר' ליפא שהיה אחד החברים שלו, איך שהוא אומר את המילים בסוף הסליחות 'עננו ד' עננו', כמונה מעות, וזה לא היה רק ביום הראשון, אלא כמה וכמה ימים הוא ממשיך באותו טעם טוב, ר' נתן ניגש אליו ושאל אותו, תגיד לי איפה אתה מוצא חיות כזאת בעבודת השם, תספר לי אצל איזה יהודי טוב אתה מסתובב, ענה לו ר' ליפא, לידינו בעיר ברסלב, הגיע נכד הבעל שם טוב, והוא צדיק גדול, והוא נותן לי את הטעם בעבודת השם, ועוד מעט ראש השנה, ואז צריכים לבוא אליו, ר' נתן החליט

מתלמידי מוהרא"ש, הרב ר' דניאל, הוא היה בחור שלמד בישיבה מאוד חשובה, וראה פעם דיבורים של מוהרא"ש, הוא בכלל לא ידע מי זה, הוא ידע שקוראים לו הרב שיק, וכשהגיע לראשונה למוהרא"ש הוא שאל אם הוא הרב 'קיש', מוהרא"ש חשב קודם שהגיע לעשות ליצנות עד שראה שהוא רציני והגיע לבקש חיזוק, והוא ראה שכתוב בקונטרסים של מוהרא"ש שצריך ללמוד בכל יום ח"י פרקים, הוא לא חלם בכלל שיש דבר כזה 'לגרוס', הוא למד כל יום ח"י פרקים עם ברטנורא, כי שמע שזה מה שיעזור לו, הוא הגיע למוהרא"ש ואמר שזה שורף לו את כל היום, ומוהרא"ש גילה לו שאת המשניות צריך לגרוס.

רבינו לא אמר לר' נתן 'ללמוד' ח"י פרקים, אלא 'לומר' ח"י פרקים, כמבואר בשיחות הר"ן [שיחה קפ"ה], וכשאביו של ר' נתן שמע את זה, הוא מאוד כעס, הרי ר' נתן תלמיד חכם גדול ולמדן גדול ולא מתאים שהוא יגרוס משניות, וזרק את ר' נתן מהבית, אבל ר' נתן המשיך לציית לרבינו, ומוהרא"ש כותב על ר' נתן 'שזכה למה שזכה בזכות גירסת המשניות', מוהרא"ש ביקש ממני שיסוד הישיבה יהיה קיים על גירסת משניות, שאר הדברים הם בונס, העיקר שילמדו משניות, אף אם מגיעים שם בחורים שמבינים טוב, או שרוצים להבין או שיכולים להבין, אבל קודם כל שיגרוסו משניות.

אברכים יקרים ובחורים יקרים, אני הגעתי כאן לארץ ישראל לכמה ימים, מחר אני כבר חוזר הביתה בעז"ה, אני אומר לכם שאם תתחילו לגרוס משניות החיים שלכם ישתנו לבלתי היכר, אחרי זה ניתן עצות לבני הבית, שלא יכולות ללמוד, אבל קודם אתן עצה לבחורים ואברכים, כשנכנסתי למוהרא"ש ורציתי לספר לו מה שעובר עלי, הוא לא רצה לשמוע הוא רק אמר לי כל הזמן תגרוס הרבה משניות, אני ב"ה מצייט ועושה את זה, ח"י פרקים זה לא הרבה, מוהרא"ש אמר לי לגרוס הרבה, הייתי מסיים הרבה פעמים ששה סדרי

שום דבר רוחני מאף מורה דרך, תדברו עם הילדים מיהדות, תספרו להם סיפורי צדיקים.

- ב"ה שהיום לא צריך לחפש סיפורים מצדיקים קודמים, כל אחד יכול לספר מעצמו, ילדים יקרים נאבד לי המפתח וביקשתי מהשי"ת ומצאתי את זה, מעשה שהיה, ומעשה שהוזה, הדיבורים האלו נכנסים ללבים של הילדים, וגם הם יתחילו לדבר עם ד', ויספרו את הסיפורים שלהם, והאבא יחלק ממתק לכל ילד שיספר סיפור של תפילה, כל הבית יתהפך, במקום לספר איזה אדמו"ר יותר גדול מהשני, תספרו להם סיפורי תפילה.

- אני מודה להשי"ת שב"ה אני נשוי כבר עשרים שנה ואף פעם לא נכנס אצלי בבית שום מגזין וגליון חוץ מגליון היכל הקודש, מה אני צריך להכניס את כל המגזינים של כל המקומות שיתחילו לצחוק על כל האדמו"רים, לראות מה הוא עושה ואיך ההוא לבוש, מה זה יעזור לך לראות את זה, מי שקונה את זה ומשלם על זה עובר על כל תשחית ממש, במקום זה תדבר עם הילדים שלך על תפילה.

- נחזור לחמיו של ר' נתן שהיה אוסף בכל יום את ילדיו שידעו כל הצדיקים לא שווים כלום, ולכן כששמע ר' נתן מחמיו את כל הדיבורים האלו היו לו הרבה קושיות, וכעת שמע את דיבורי רבינו שכל הקושיות האלו מגיעים רק לזכך אותך ולעשות מניעות וצריכים להתגבר על זה, רואים לפעמים בחור או אברך שמתקרבים לרבינו, הם רואים קונטרס והלב נלהב אל ד' ומתחילים לשמוע דיבורים טובים ומתקרבים אל ד', וכל החיים מתהפך לטובה, ואז מוצאים איזה לץ שאומר שזה לא ממש ברסלב, וזה לא ממש נחשב ללימוד וכו', וכך מכניסים לאדם קושיות, וכל הקושיות האלו הם רק מניעות כי האדם לא זיכך את מוחו ואת מעשיו, מי שיש לו שכל לא נבהל ולא מתפעל וממשיך את לימודיו.

- רבינו אמר לר' נתן שיגרוס כל יום ח"י פרקים משניות, והוא לא זלזל בזה, הוא קיים את דברי רבינו כפשוטו, אני מכיר יהודי חשוב

האלו, ואמר שזה מה' מגלה עמוקות', ושאלו אותו האם זה לא שקר, הוא אמר שזה לא שקר, כי רבינו הקדוש באמת מגלה עמוקות, הוא מגלה סודות התורה, והוא גם היה אומר שזה מה' צפנת פענח', רבינו הוא צפנת פענח, אל תעשו מחלוקות בישיבה, אל תצערו ח"ו את ההורים, אל תגידו להורים צריך לעשות אחרת כי שמעתי מראש הישיבה וכו', תשתמשו באור הגדול הזה לעצמכם אל תנסו לשנות את אף אחד.

יש שני דרכים בהפצה, יש הפצה שהולכים מדלת לדלת להפיץ את דיבורי רבינו, וזה מה שמוהרא"ש עשה, הוא הפיץ לרבים, וזה מה שר' נתן עשה, וזה באמת בעיה להתקרב להיכל הקודש, כי צריך לציית, וחייבים לעשות הפצה, ולכן יש אנשים עוזבים את היכל הקודש כי לא יכולים לציית, זה לא כמו במקומות אחרים שנמצאים שם סתם ככה, יש שם קפה טעים והטלית ותפילין נמצאים שם, והילדים לומדים שם, אבל כאן בהיכל הקודש זה לא מספיק, צריך לציית, ומי שלא מדבר יפה לאשתו ולהורים שלו לא יכול להיות כאן, המקום יפלוט אותו החוצה.

מוהרא"ש סיפר שבאומאן הגיעו כמה אנשים שלא הסתדרו בבית וישבו בבית מדרש כל היום, ור' נחמן מטולטשין גירש אותם וצעק עליהם, תלכו הביתה ותעשו שלום בית, אי אפשר לשבת כאן כל היום, אי אפשר להתנהג אצלינו כמו שיש הנוהגים כאן בירושלים, אברכים פרודים שיושבים במנחה עם תפילין, אצלינו מניחים תפילין של ר"ת מיד אחרי תפילין של רש"י, אבל יש מקומות ששם יכולים הפרודים להסתובב כל היום עם תפילין, כאן בהיכל הקודש חייבים להיות עם שלום בית, ואשרי מי שעושה הפצה כפשוטו, אני מקבל הרבה דרישות שלום מאברכים ובחורים שהולכים בכל שבוע ושבוע לעשות הפצה, אני מאוד מתפעל מזה, הולכים כאן בחכמה יתירה לעשות הפצה.

אבל יש עוד דרך של הפצה, להתנהג באופן

משנה כל שבוע, סדר אחד ליום ויותר, כל המוח משתנה כשלומדים משניות, זה מזכך את האדם.

דיברנו היום בסיפורי מעשיות ובסעודה שלישית שרבינו אומר: שאפילו אותן אנשים הרחוקים מן הקדושה מאוד שנלכדו במצודה רעה עד שרגילים בעבירות חס ושלום, רחמנא ליצלן רחמנא לישזבן, אף על פי כן הכח של התורה גדול כל כך עד שיכולה להוציא אותם מן העבירות שרגילין בהם חס ושלום, אם יעשו חוק קבוע וחייב חזק ללמוד בכל יום כך וכך, יהיה איך שיהיה, בוודאי יזכו לצאת ממצודתם הרעה על ידי התורה כי כח התורה גדול מאוד. אני לא יודע בעל פה שיחות הר"ן, אבל אני לומד הרבה 'אשר בנחל', וזה כתוב רבבות פעמים בספר הקדוש אשר בנחל, מי שלומד אשר בנחל הוא יכול להיות בקי בכל חלקי התורה.

מוהרא"ש עצמו גם זכה למה שזכה רק על ידי 'דרך הלימוד', הוא העיד על עצמו שהוא לא רצה ללמוד כשהיה בחור, היה לו אבא גאון גדול, מוהרא"ש כותב לבחורים ביבנאל שיסתכלו בחידושים של אביו בסוגיא דכבתה ויראו מה זה יגיעת התורה, אבל לא היה לו חשק ללמוד, הוא סיפר שהוא היה גר כאן בירושלים כשהיה ילד, והוא רץ על כל הגגות, והיתה כאן מלחמה והוא רק רצה לראות איך יורים, אבל אחרי שמצא את סדר דרך הלימוד הוא התחיל ללמוד עד שנעשה בקי בכל התורה כולה.

בחורים יקרים תנסו את זה ותראו, אבל אל תלכו עכשיו להתווכח עם המגיד שיעור, בישיבה שלכם תכבדו את המגיד שיעור וראש הישיבה, ותעשו את מה שאומרים לכם, אל תעשו מחלוקת ח"ו, אתה מחייה את עצמך עם הדיבורים אז תשאיר את זה לעצמך אל תתווכח עם אנשים, מוהרא"ש היה אומר על אחד מחסידי ברסלב שהיה מלמד את דיבורי רבינו לאנשים וכולם היו מתלהבים לעבודת השם, והיו שואלים אותו ממי הדיבורים

הצער של הבחורים, אני מבקש מאוד מאנשי שלומינו, אני לא מכיר כל כך את הבחורים, אבל אתם מכירים את הבחורים, ובבית מכירים את הנערות, בבקשה ממכם תעסקו בשידוכים, זו המצוה הכי גדולה, אין מצוה יותר גדולה, מהבוקר עד הלילה אני עוסק בשידוכים ב"ה, ב"ה שיש הרבה שידוכים אבל אין לכם מושג כמה שידוכים לא הולך, ממש מהבוקר עד הלילה אני עסוק בזה, אני קם בבוקר ומתחיל לגרוס משניות, ומיד נופל לי איזה רעיון שהבחור הזה מתאים לזה, אני מיד מתקשר לאבא של הבחורה והוא אומר לי, מה פתאום זה לא מתאים לי... ואני ממשיך לגרוס ואז אני מתחיל לחשוב מה עוד אפשר לעשות לבחור פלוני ולפלוני, תעשו שידוכים.

רבינו מספר [חיי מוהר"ן סימן פ"ד] שהוא שאל בחלום מה יהיה פרנסתו, ואמרו לו שהוא יהיה שדכן, תסתכלו בצוואת מוהרא"ש שכתב שבכל ימי חייו עסק בשידוכים, מוהרא"ש כותב ששידך יותר מאלפיים שידוכים, אני לא מבין בדיוק מה זה, האם זה קשור לשרשי נשמות, האם מוהרא"ש ספר את כל השידוכים שהוא עשה, כבר שאלתי הרבה תלמידים לא שמעתי ביאור על זה, אבל על כל פנים מוהרא"ש עסק בזה המון.

בחורים יקרים זה נכון שצריך להתחתן, אבל מה עושים עד אז, אני רוצה להגיד לכם מה מוהרא"ש אמר, מוהרא"ש צעק בדם נשמתו שזה הפתרון היחיד שיש לבחורים, להתחתן, היה כנס גדול באמריקה נגד הטכנולוגיה שזה יציל את הדור, ומוהרא"ש אמר שבאסיפה עצמה יש לארבעים אחוז טלפונים כאלו בכיס, וקשה מאוד לנתק אותם מזה, העצה היא רק להתחתן בגיל צעיר לפני שהיצר בוער כאש, וכשמוהרא"ש אמר את זה שאל אחד הבחורים ומה יעשו עד החתונה, אמר מוהרא"ש שהעצה היא לגרוס משניות.

אברכים לא מבינים בכלל מה עובר על הבחורים, גם כאן בהיכל הקודש לא מבינים,

שאנשים ירצו להתקרב לרבינו, לא לעשות מחלוקת ח"ו, להתנהג בנעימות וללמוד בהתמדה.

- חברים יקרים, תתחילו עכשיו בהילולת ר' נתן לעשות את מה שרבינו אמר לר' נתן, לוקחים את המשניות ומתחילים לגרוס, מוהרא"ש היה מתפאר בזה שרואים מי הם תלמידיו, כל מי שמסתובב עם משניות הוא מאנשי מוהרא"ש, בושע וחרפה שאותם הליצים נגד גירסא, בחיים לא סיימו את התורה, רבינו אמר לעבור על כל התורה כולה, הם לא סיימו חמשה חומשי תורה, ובטח שלא סיימו ש"ס ולא טור ושולחן ערוך, אלא כל היום יצעקו דעם רבי'ןס זאך.

- הייתי פעם בחדרו של מוהרא"ש, והוא אמר לי, שלמד את הספר 'עלים לתרופה' שלש פעמים, והוא זוכר הכל בעל פה, מוהרא"ש הוסיף ואמר לי: זה פלא גדול איך אני זוכר כי אין לי ראש טוב, אבל אני כל כך אוהב את ר' נתן ואני זוכר כל מכתב. אני חשבתי לעצמי אז למי יש ראש טוב אם לא למוהרא"ש, אבל אני יכול להגיד לכם על עצמי, שלי באמת אין ראש טוב, וקשה לי להבין את ספרי ר' נתן, אבל אני רואה את הכל באשר בנחל, אני ב"ה לומד את כל ספרי ר' נתן, אבל צריך ללמוד הרבה עד שמגיעים לקטע של חיזוק, ואילו בספרי מוהרא"ש מוצאים חיזוק בכל קטע וקטע.

- היה אפשר לראות בימי החנוכה בחורים מסתובבים עם ספרי חסידות, וסוף סוף מצאו איזה קטע שאפשר להוכיח משם שאפשר לשוב בתשובה בימי החנוכה, ומסמנים קו תחת הקטע, או עם לורד ארטליין צהוב, אני גם עושה את זה בספרים שלי בבית, אבל אם תפתחו את ספרי מוהרא"ש תראו שמוצאים חיזוק בכל קטע וקטע, מוהרא"ש אמר שהוא הוציא ספר שלא יצטרכו לחפש את החיזוק, אפשר לראות את זה בכל קטע וקטע.

- אין לכם מושג מה עובר על הבחורים, מוהרא"ש כותב שאף אחד לא יכול להבין את

ושבייש את הספרים שלו, והיהודי ביקש דרך תשובה, אמר לו ר' נתן שהוא חייב לנסוע לאומאן ולבקש מחילה מהצדיק בקברו, הוא נסע לאומאן וזכה והתקרב לרבינו והוא היה התלמיד ר' עוזר.

• הפצה זה לא אומר לעצבן אנשים ולהכעיס אנשים, פעם היתה תקופה שמוהרא"ש אמר לבחורים שלו שכל אחד צריך להפיץ בכל יום עשר ספרים על מסכת אבות, והיה בחור אחד שסתם זרק את הספרים ליד הדלתות, והאנשים זרקו את הכל לגניזה, והאחראי על הגניזה הוציא את כל הספרים הטובים ומכר את הכל בדולר לספר, וראיתי מלא ספרים של מוהרא"ש שנמכרים שם, שלחתי את הבחורים שיקנו את הכל ושיפיצו בצורה חכמה, צריך להפיץ בחכמה, אי אפשר לתת כללים, כי בכל מקום צריך להפיץ בחכמה כפי שנהוג באותו מקום, בחו"ל מאוד מקובל שהולכים לחתונות לאסוף כסף, רבינו הקדוש מסאטמאר הכניס את זה מאוד חזק, הילדים שלי הולכים לחתונות ומפיצים גליונות וספרים, ברגע שמישהו צועק משהו ואומרים מילה הם מיד יוצאים משם, לא מחכים שיהיה מהפיכה, ופעם אחד מישהו צעק על אחד הילדים שלי וביזה אותו, הבן שלי יצא מיד החוצה, והיהודי יצא אחריו ורצה לפייס אותו, הבן שלי רצה לעשות מה שר' נתן עשה, ואמר לו, אתה לא ביישת אותי אתה ביישת את הספרים של הצדיק, ענה לו היהודי, בדיוק את זה רציתי לעשות רק חשבתי שאתה נעלבת רציתי לפייס אותך, אבל אם זה רק הספרים זה בדיוק מה שרציתי...

• מפיץ לא יכול לעשות בדיוק מה ששמע ממפיץ אחר, צריך תמיד לבקש מהקב"ה שיצליחו לעשות מה שצריך, יש כאן את ר' שמעון עוזר ומשפחתו בעלי מסירות נפש שמתרגמים את 'עצתו אמונה', משקיעים בזה שלושים שעות בכל שבוע, הם לא מקבלים על זה תמורה, גם לי לא משלמים על זה, מוהרא"ש משלם לי ב"ה בהרחבה גדולה, וכאן מצאתי כמה משפחות שהתקרבו רק

חשבו שמוהרא"ש לא מתכוון אלינו רק לאנשים ביבנאל, רק הם צריכים להתחתן אבל בחור נורמלי צריך קודם ללמוד ולהשלים את עצמו... אני זוכר שאותו דבר ראיתי לגבי משניות, אני הגעתי למוהרא"ש ושמעתי את החשיבות של גירסת משניות והתחלתי לציית, וראיתי את אחד האברכים שהיה נראה לי הכי מקורב למוהרא"ש הוא סחב את הכסא וכו', היום אני יודע שמקורב זה מי שלומד את הספרים, אבל אז חשבתי שהוא מאוד מקורב, ואני כבר סיימתי אז משניות בפעם העשרים והוא אמר לי שלא סיים אף פעם, ומוהרא"ש לא ממש מתכוון אלינו, הוא ממש צעק עלי למה אני גורס, מוהרא"ש מתכוון רק לחלשים שלא מבינים, ד' נתן לי מתנה שאני לא מתווכח עם אנשים, וככה נשארתי חבר שלו.

• אתם יכולים לראות בעיניכם, שאפשר לראות ארבעה אחים, ורק על אחד מהם יש פנים מאירות, כי הוא גורס הרבה משניות, ובנות בית פיגא מסיימים תהלים ועושים שם עסק גדול מסיימים עוד פעם ועוד פעם, בעולם אומרים שרק סבתות או רבניות אומרות תהלים, אבל אצלינו כל הנשים והבנות אומרות תהלים.

• ד' יעזור לנו שנוכל לעסוק בהפצה, ר' נתן אמר 'העובדא שלכם יהיה יפוצו מעיינותיך חוצה', כבר מאוד מאוחר אספר לכם עוד סיפור אחד של ר' נתן, ר' נתן הלך ממקום למקום להפיץ ספרי רבינו, ר' נתן ישב ולמד את שיעוריו, וכשמישהו עצר אותו ושאל מה זה הספרים הוא היה עונה, ופעם אחד הגיע מישהו בשם 'עוזר' ונעמד ליד ר' נתן והוציא לשון לר' נתן, כולם פרצו בצחוק, אני לא יודע מה מצחיק כאן, אבל ככה היה, וכשר' נתן ראה שזה מקום של ליצים הוא אסף את הספרים ויצא, והיהודי הזה התחיל להרהר במעשיו והתחרט על מה שעשה, ורץ אחרי ר' נתן וביקש מחילה, אמר לו ר' נתן אתה לא צריך לפייס אותי, לא פגעת בי, פגעת בצדיק גדול, ור' נתן סיפר לו מי זה הצדיק

לישיבה והתחיל לשמוע את הדרשות הוא החליט להפסיק ללכת למטפלים, בהתחלה אבא שלו מאוד כעס, אבל עכשיו פגשתי את אביו והוא אומר לי, מה שכל המטפלים לא הצליחו לעשות עשה ראש הישיבה בתקופה קצרה, אמרתי לו שזה לא ראש הישיבה זה רבינו שמטפל בכולנו.

דיברנו מהנושא הזה בליל שבת, כל ילד שלא לומד בהתמדה, מיד האבא שלו מקבל טלפון מהמלמד שצריך לקחת את הילד לטיפול, על מה בדיוק המלמד יושב עם הילדים, ילדים שלומדים בהתמדה לא צריכים מלמד, הלב שלי נקרע מזה, הרי כל תפקידו של המלמד זה לשבת עם הילדים שקשה להם ללמוד, שהמלמד ישב איתם ויכניס בהם חשק והבנה, אני מקבל טלפונים מהורים לילדות בנות שלש, שאומרים להם שצריכים לשלוח את הילדה לטיפול כי היא לא מתפללת והיא משחקת באמצע התפילה, אני חושב שכל מי שמתפללת בגיל שלש ולא משחקת צריכה ללכת לטיפול, זה לא מצחיק בכלל, ירחם השם מה שעובר על בחורים וילדים, מחייבים בחורים לקחת כדורים, המשגיחים מחייבים אותם לקחת תרופות על החוצפה שהוא אמר שהוא רוצה להתחתן, הרי הוא בחור בריא ורוצה להתחתן.

אותו דבר עובר היום אצל המשפחות, האברכים מתחילים להדביק שמות של מחלות על נשותיהם שיש להם ABC, תתנו להן מילים טובות והכל יהפך לטובה, מספרים שאיזה אברך היה חי בפרישות נוראה והוא ידע היטב רק את ההלכה 'אל תרבה שיחה עם האשה', והמדריך אמר לו שהוא חייב לתת לה מילה טובה, טוב אם אמרו שהוא חייב הוא יגיד, הוא הלך הביתה ואמר לה, אני חייב להגיד לך מילה טובה, אני רוצה להגיד לך שזכית והתחתנת ממש טוב... אל תחסכו במילים טובות, גם אם הן מקבלות את זה בצורה קשה וגם אם הן שבורות ואומרות שהן לא טובות, תגידו להם, שלכם הן הכי טובות שיש.

בגלל ה'עצתו אמונה' המתורגם, שמעתי היום מאברכים שהתקברו מ'חיזוק יומי המתורגם', היו כמה שנים שבכלל לא ידעתי שעושים דבר כזה, ור' נחמן פילמר כבר מעביר היום את החיזוק יומי לרובבות אנשים, ועכשיו עושים את זה בשפות נוספות.

• זה מאוד מעניין לראות איך הפצה עובדת, כמו שרשרת, רעיון אחד מביא רעיון שני, ודברי רבינו מתפרסמים בכל העולם, כל ה'עצתו אמונה' נולד בצורה מעניינת, הגיע אלי אברך וביקש ממני להתחיל לכתוב מכתבים לאנשי שלומינו, אמרתי לו שזה לא קשור אלי, מוהרא"ש ביקש ממני לשבת עם הבחורים וזהו, אבל הוא ביקש שאכתוב כל יום מכתב אחד לאנשי שלומינו, והתחלתי לכתוב, אחרי זה הגיע לבקש שאענה על שאלות, אמרתי לו, תעזוב אותי יש את שו"ת ברסלב, אבל הוא לא עזב והתחילו לשלוח אלי שאלות והתחלתי לכתוב תשובות, ולאט לאט זה התחיל לעבור לשפות נוספות וכך כל העולם כולו יתקרב לרבינו.

• מה רואים במכתבים האלו, כתוב שם שכל אחד יכול ללמוד, ושהקב"ה מחכה לכל אחד שיחזור אליו בתשובה, הרי לפני זה לא חשבתם שזה חשוב להשקיע בשלום בית, זה לא חסידי לדבר מזה בכלל, אבל מוהרא"ש גילה לנו את דברי רבינו, שצריך לכבד את האשה, זו שיחה מרבינו שאף אחד לא דיבר על זה, יש כאן אברך שמסיים ש"ס בכל חודש לפי דרך הלימוד, אבל מוהרא"ש מגלה לנו שגם מי שמסיים ש"ס בכל חודש צריך ללכת הביתה ולדבר יפה.

• אם אתה מגיע הביתה ואתה רואה שמתוח בבית, לא קרה כלום, זה יעבור, תדבר יפה, אל תבוא להגיד לי שהיא צריכה טיפול, תהיה אתה המטפל, אלמד אותך איך מטפלים וזה לא יעלה לך כסף, תן לה המון מילים טובות, נכנס עכשיו בחור בישיבה והוא אומר לי שבעשר שנים האחרונות אבא שלו כבר שילם עליו חצי מליון דולר להוצאות מטפלים, וכשהגיע

וקונטרסים, והוא אמר לי שאם מוהרא"ש היה יודע את הכח של הגליונות, מוהרא"ש היה אומר ללכת להפצה רק עם זה, בגליונות יש את הדיבורים של מוהרא"ש שהורידו בשפה הכי קלה, דיבורים פשוטים מאוד, ד' יעזור לנו להפיץ את דברי רבינו בעולם.

• עכשיו יהיה כאן סיום הש"ס, ילד קטן בן 12 יסיים מסכת מנחות על סדר הש"ס, אני מבקש מהבחורים והאברכים שלא יעלבו, אל תקחו את זה קשה, אבל זה המציאות, מזל טוב מזל טוב.

• יש אנשים שחושבים שבזה שהם הולכים לבור קרח של מי גשמים אז הם יוכלו להתעלות, ואז הם יהיו בעלי עליה אבל ח"ו להגיד מילה טובה בבית, והאמת שללכת למקוה של קרח זה תאוה ככל התאוות, כי מתאוים להרגיש בעל מדרגה, ולהגיד מילה טובה זה עבודת השם באמת.

• ד' יעזור שהדיבורים יכנסו ללבבנו, והעיקר תחזיקו עצמכם ביחד, ותחלקו גליונות בבתי כנסיות, יש יהודי בארה"ב בשם ר' נתן שהוא כבר הולך להפצה יותר מארבעים וחמש שנים, הוא הולך המון שנים להפצה עם ספרים
